ด่วนที่สุด

ที่ ฉช ๐๐๑๙/๒๑๓๓

ศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทรา
ถนนเรืองวุฒิ ฉช ๒๔๐๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง การส่งเสริมการขับเคลื่อนการเสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕

เรียน นายอำเภอท่าตะเกียบ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. ข้อมูลผลงาน : ชุมชนท่องเที่ยว อีสานบูรพาสู่ความยั่งยืน จำนวน ๑ ฉบับ
๓. รายงานข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Report) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยกรมการพัฒนาชุมชน กำหนดดำเนินการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ ในระดับพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูล ศึกษารูปแบบการดำเนินงานตามภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในพื้นที่ และส่งเสริมสนับสนุนผลงานที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินรางวัลเลิศรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ โดยใช้ข้อมูลจากรายงานข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Report) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เพื่อพัฒนาและปรับปรุงผลงานให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔ ซึ่งผลงานที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา เสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ได้แก่ ผลงาน : ชุมชนท่องเที่ยว อีสานบูรพาสู่ความยั่งยืน บ้านเนินน้อย หมู่ที่ ๒๐ ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงขอให้อำเภอได้โปรดมอบหมายสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินการประสานกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ร่วมให้ข้อมูลในการจัดทำเอกสารผลงานที่ได้เสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ ตามรายงานข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Report) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ที่มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงผลงาน ชุมชนท่องเที่ยว อีสานบูรพาสู่ความยั่งยืน ในระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายวรนัฐ ติรประเสริฐสิน)
พัฒนาการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน
โทร. ๐ ๓๘๕๑ ๑๒๓๙
โทรสาร ๐ ๓๘๕๑ ๑๒๓๙

กำหนดการ

การส่งเสริมการขับเคลื่อนการเสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

ณ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔

๐๖.๐๐ – ๐๘.๓๐ น.	- ออกเดินทางจากกรมการพัฒนาชุมชน ถึงศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทรา
๐๘.๓๐ – ๑๐.๐๐ น.	- เข้าพบพัฒนาการจังหวัด เพื่อชี้แจ้งวัตถุประสงค์การส่งเสริมการขับเคลื่อนการเสนอขอรับรางวัลเลิศรัฐในระดับพื้นที่
๑๐.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.	- เดินทางจากศาลากลางจังหวัดฉะเชิงเทรา ถึงบ้านเนินน้อย หมู่ที่ ๒๐ ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
๑๒.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.	- ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงาน พบปะคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานตามภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ในเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาสินค้า OTOP และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่สนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนสู่การสร้างรายได้
๑๗.๐๐ น.	- เดินทางกลับที่พักในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

๐๘.๓๐ – ๐๙.๐๐ น.	- ออกเดินทางจากที่พักในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.	- ลงพื้นที่เยี่ยมชมและจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของกรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
๑๖.๓๐ น.	- ออกเดินทางกลับจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ถึงกรมการพัฒนาชุมชน กรุงเทพฯ

<u>หมายเหตุ</u> : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

แบบฟอร์มการสมัครรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
ประจำปี พ.ศ. 2564
ประเภทรางวัลสัมฤทธิผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

รางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานของรัฐ ที่มีการดำเนินการหรือโครงการ **ในระดับความร่วมมือ (Collaborate) และสร้างแนวปฏิบัติที่ดีจนพัฒนาเป็นต้นแบบ** ที่กระตุ้นและส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

<u>คำชี้แจง</u>

หน่วยงานที่สมัครขอรับรางวัลฯ

หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า จังหวัด องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระของรัฐ สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เงื่อนไขของผลงานที่ส่งสมัคร

กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ลงในช่องที่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับผลงานที่นำเสนอ

☑ เป็นผลงานที่เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมใน**ระดับความร่วมมือ (Collaborate)** และมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม โดยมีการดำเนินงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และไม่เคยได้รับรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมาก่อน

☐ เป็นการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่หรือภารกิจหลักขององค์กร หรือนโยบายสำคัญของรัฐบาล หรือมติคณะรัฐมนตรี ในกรณีของจังหวัดต้องเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด

☐ กรณีที่เสนอโครงการหรือผลงานเพื่อสมัครขอรับรางวัลนี้มากกว่า 1 รางวัล ต้องเป็นโครงการหรือผลงาน ที่มีการดำเนินการไม่ซ้ำกันหรือไม่เป็นการดำเนินงานในพื้นที่เดียวกัน

☐ กรณีโรงเรียนสมัครขอรับรางวัลฯ จะต้องได้รับการพิจารณาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่ฯ สามารถสมัครได้ไม่เกิน 1 โรงเรียน และส่งสมัครขอรับรางวัลฯ ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อมูลของหน่วยงานที่สมัครขอรับรางวัล

ข้อมูลของหน่วยงานที่สมัครขอรับรางวัล

1. **ชื่อหน่วยงาน** กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
2. **หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน** สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมการพัฒนาชุมชน
3. **ชื่อผลงาน/โครงการ** ชุมชนท่องเที่ยวอีสานบูรพาสู่ความยั่งยืน
4. **ผู้ประสานงาน** *(อย่างน้อย 2 คน)*

4.1 ชื่อ-นามสกุล นางสรัลนุช โพธิ์ชัยโย
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน
สำนัก/กอง กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา
เบอร์โทรศัพท์ 0 3851 1239 เบอร์โทรสาร 0 3851 1239
โทรศัพท์มือถือ e-mail strategychachoengsao@gmail.com

หมายเหตุ เพื่อประโยชน์ในการติดต่อกลับ กรุณากรอกข้อมูลผู้ประสานงานให้ครบถ้วน

รายงานผลการดำเนินการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ส่วนที่ 1 บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่อยู่ภายใต้โครงการไทยนิยมยั่งยืนของรัฐบาล ที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง ด้วยการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านเป้าหมายให้มีความโดดเด่นสร้างระบบการขายสินค้าในชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองหลักสู่เมืองรอง โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับ “อัตลักษณ์” ที่เป็นวิถีชุมชน โดยดึง “เสน่ห์ชุมชน” บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหมู่บ้าน 1 ใน 35 หมู่บ้านที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และเป็นหมู่บ้านดำเนินงานตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : ขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านคนรักษ์ช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักษ์ช้าง”

ประชาชนชาวบ้านเนินน้อย ส่วนใหญ่อพยพมาจากทางภาคอีสาน จึงนำวิถีความเป็นอยู่ประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นมาจากภูมิลำเนาเดิม มาใช้ในชุมชนจึงทำให้มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้างที่อนุรักษ์ไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ประกอบ ผาหินโยกศักดิ์สิทธิ์ ฝายน้ำมีชีวิต ถิ่นกำเนิดช้าง ผลผลิตหลากหลาย ป่าใหญ่ไม้สมบูรณ์ จึงเกิดเป็น **“ชุมชนท่องเที่ยวอีสานบูรพาสู่ความยั่งยืน”**

ผลการบูรณาการการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

1. กรมการพัฒนาชุมชน

1.1 ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินงานตามโครงการ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัติวิถี ในปีงบประมาณ 2561 โดยได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 7 ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ไก่ย่างผาหินโยก น้ำดื่มสมุนไพร ข้าวเกรียบเห็ดหอม ผักปลอดสาร น้ำหมักสมุนไพร ตัดเย็บเสื้อ/กระเป๋าจากผ้าขาวม้า และเครื่องจักสาน

1.2 ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินงานตามโครงการสร้างและพัฒนาสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สนับสนุนอาชีพเลี้ยงไก่สามสายพันธุ์ เพื่อต่อยอดทำไก่อบผาหินโยกตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัติวิถี และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว

1.3 โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ผู้นำ อช. แก้จน) งบประมาณ ปี พ.ศ. 2562 มีครัวเรือนตกเกณฑ์ จปฐ. ปี 2561 จำนวน 2 ครัวเรือน

1.4 โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : ขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านคนรักษ์ช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักษ์ช้าง”

2. อำเภอท่าตะเกียบ จัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหาช้างป่าอำเภอท่าตะเกียบแบบบูรณาการ โดยมีนายอำเภอท่าตะเกียบ เป็นประธานฯ และพัฒนาการอำเภอท่าตะเกียบ เป็นกรรมการและเลขานุการ

เพื่ออำนวยการแก้ไขช่วยเหลือปัญหาช้างป่าให้กับประชาชนในพื้นที่ (ตามคำสั่งอำเภอท่าตะเกียบ ที่ 29/2562 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2562) มีการดำเนินกิจกรรมของกองทุน ดังนี้

2.1 มอบเงินเยียวยาผู้ประสบภัยจากช้างป่าทำลายพืชผลทางการเกษตร

2.2 อบรมเพิ่มประสิทธิภาพคณะกรรมการกองทุนแก้ไขปัญหาช้างป่าอำเภอท่าตะเกียบแบบบูรณาการ เพื่อศึกษาดูงานการดำเนินงาน ณ ศูนย์บริบาลช้างของมูลนิธิอนุรักษ์ช้างและสิ่งแวดล้อม ในการเรียนรู้การอยู่ร่วมระหว่างคนกับช้าง ณ ปางช้างแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

3. ร่วมให้ข้อมูล กับดร.รอยล จิตรดอน พร้อมคณะ ร่วมประชุมหารือกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช้าง พร้อมลงพื้นที่สำรวจแหล่งน้ำ เส้นทางน้ำ พื้นที่สาธารณะเพื่อฟื้นฟูพัฒนาแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม ในการต่อยอดด้านการสร้างอาชีพเลี้ยงปศุสัตว์ และการปลูกพืชเพื่อการประกอบอาชีพ ณ บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา

4. ร่วมให้ข้อมูลกับผู้แทนจากสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) สสน. และกรมชลประทานพร้อมด้วยผู้นำชุมชนหมู่บ้านคชานุรักษ์ ร่วมกันจำทำแผนที่ทำมือของหมู่บ้าน

5. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าตะเกียบ ร่วมกับ นายสุรจิตร ผลสวัสดิ์ ปศุสัตว์อำเภอ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ ในการปรับเปลี่ยนอาชีพ จำนวน 25 ครัวเรือน ตามโครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์ บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 ตำบลท่าตะเกียบ หมู่บ้านขยายผล

ความสำเร็จของงาน

1. มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนตามนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของกระทรวง และมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีคนในชุมชนเป็นแกนกลางในการประสานงานให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆทั้งในและนอกพื้นที่

2. ศึกษาข้อมูลให้เกิดองค์ความรู้ในบริบทและศักยภาพของพื้นที่

3. กลุ่มผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการโน้มน้าว ให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ

4. มีการบูรณาการที่ดีและยั่งยืนส่งผลให้ทุกภาคส่วนเกี่ยวข้อง เครือข่าย หรือประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์

5. มีการสร้างกลไก ความร่วมมือตามสภาพของพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่และกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่ออกแบบมาที่ทำให้เห็นถึงตัวตนของชุมชน

ส่วนที่ 2 สรุปผลการดำเนินการ

มิติที่ 1 : ความสำคัญของปัญหาและความสามารถองค์กร (10 คะแนน)

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1. การดำเนินการหรือโครงการที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมีความเป็นมาและมีความสำคัญของปัญหาอย่างไร

บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีพื้นที่อยู่อาศัยจำนวน 112 ไร่ และพื้นที่ทำกินด้านการเกษตร 4200 ไร่(7 ตารางกิโลเมตร) สำหรับประชากร 199 ครัวเรือน ที่ส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภูมิลำเนาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมา โดยเริ่ม

ทยอยอพยพหนีความแห้งแล้งและความยากจนไม่มีที่ทำมาหากินถิ่นเดิม เข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างที่อยู่อาศัยและจับจองที่ทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ใกล้ผืนป่าราบต่ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น การปลูกพืชไร่ ทำนา และมีแหล่งอาหารในผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากมาย โดยจับกลุ่มตั้งเป็นคุ้มบ้านตามภูมิลำเนาที่อพยพมาด้วยกัน และตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี 2517 - 2535 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการอาศัยอยู่กับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล จึงทำให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่า พืชที่เป็นอาหาร รวมถึงการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำมาใช้ประโยชน์หากแต่ว่าไม่มีการทดแทน จึงทำให้เกิดความไม่สมดุลทางธรรมชาติ เกิดความอดอยากแห้งแล้งและความขาดแคลน อาชีพด้านการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงเป็นจุดเริ่มต้นของคนในชุมชนที่เป็นแกนนำด้วยการได้ช่วยกันคิดหาทางออกและรักษาความสมดุลระหว่างคนกับป่าด้วยการระดมสรรพกำลังของคนในชุมชนช่วยกันปลูกป่าชุมชนบ้านเนินน้อย จำนวน 500 ไร่ในปี พ.ศ. 2538 เพื่อสร้างอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าและเป็นแหล่งอาหารให้กับคนในชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำที่เป็นลำห้วยธรรมชาติเพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ จากจุดเริ่มต้นของการร่วมด้วยช่วยกันในการสร้างวิถีของคนที่อยู่กับป่าให้อยู่ด้วยกันอย่างเกื้อกูล ในปี พ.ศ. 2530 จึงเกิดแนวคิดในการนำวัฒนธรรมประเพณีถิ่นเดิมที่นำมาถือปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ ที่เป็นกิจกรรมเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูลเอื้อเฟื้อคนในชุมชนเอง นั่นคือ **ประเพณีบุญประทายข้าว** ที่ถือเป็นประเพณีโบราณที่สืบทอดต่อกันมาของชาวภาคอีสาน คำว่า “ฮีต” คือจารีตประเพณี ในห้วงหลังจากหมดฤดูเก็บเกี่ยวชาวนาต่างพากันนำผลประโยชน์ที่ตนได้รับ คือ ข้าวเปลือกนั้นมาทำบุญถวายแด่วัด เพื่อจะได้เป็นเสบียงบุญไปสู่พระนิพพาน จึงได้มีการนำข้าวเปลือกที่ได้จากการทำบุญนำไปแจกจ่ายให้คนในชุมชนนำไปบริโภค และนำกลับมาคืนเมื่อครบกำหนดหนึ่งปี (วันทำบุญประทายข้าวของหมู่บ้าน) ซึ่งในปีแรกมีการนำมาคืนเป็นเงินให้แก่ชุมชนเป็นเงินจำนวนมากถึง 60,000 บาท ปัจจุบันมีเงินกองทุนประมาณ 300,000 บาท ซึ่งเงินกองทุนจำนวนนี้มีการนำไปใช้ในการพัฒนาสาธารณะประโยชน์หมู่บ้าน ช่วยเหลือคนยากจน ด้อยโอกาส ซึ่งคนในชุมชนเรียกว่า “เงินกองกลาง” ดำเนินการมามากกว่า 30 ปีโดยที่ยึดหลักของความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความไว้เนื้อเชื่อใจ จึงทำให้ “เงินกองกลาง” เป็นแหล่งเงินที่นำไปพัฒนาหมู่บ้านโดยไม่ต้องรอพึ่งงบประมาณจากทางภาครัฐหรือความช่วยเหลือจากภายนอก ที่ต้องใช้แก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเร่งด่วนที่รอช้าไม่ได้ และปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่อยู่ภายใต้โครงการไทยนิยมยั่งยืนของรัฐบาล ที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง ด้วยการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านเป้าหมายให้มีความโดดเด่นสร้างระบบการขายสินค้าในชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองหลักสู่เมืองรอง โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับ “อัตลักษณ์” ที่เป็นวิถีชุมชน โดยดึง “เสน่ห์ชุมชน” บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหมู่บ้าน 1 ใน 35 หมู่บ้านที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความตระหนักในการพัฒนาชุมชนด้วยการนำของดีที่มีอยู่ในชุมชนสร้างให้เป็นสินค้าและบริการที่จะก่อให้เกิดอาชีพและรายได้ให้แก่คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการเปลี่ยนผ่านยุคการผลักดันขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ โดยการขายสินค้า อยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้ครอบครัวและลูกหลานยังอยู่ร่วมกัน

ไม่ต้องนำผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกชุมชน เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ชวนกันคิด ชวนกันทำ ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นหมู่บ้านดำเนินงานตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : ขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านคนรักษ์ช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการดำเนินงาน “หมู่บ้านคนรักษ์ช้าง”ในปีเดียวกัน

2. ปัญหามีขอบเขตหรือผลกระทบในระดับใดบ้าง เช่น ระดับพื้นที่ หน่วยงาน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เป็นต้น โปรดอธิบายข้อมูลประกอบ รวมทั้งระบุ ประชาชนหรือผู้รับบริการกลุ่มใดบ้างที่ได้รับผลกระทบ (เป็นใคร จำนวนเท่าไร)

บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีคนในชุมชนร้อยละ 95 อพยพมาจากทางภาคอีสานและมาอาศัยตั้งหลักปักฐานทำมาหากินในแถบภาคตะวันออก จึงเป็นกลายเป็น “คนอีสานบูรพา” บ้านเนินน้อยเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีปัญหาได้รับผลกระทบจากช้างป่าที่พักอาศัยอยู่นอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่เป็นพื้นที่ป่าแนวกันชนส่วนใหญ่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ที่ใกล้พื้นที่ทำการเกษตร มีการพัฒนาพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยและชุมชน มีการขุดแหล่งน้ำ ปลูกพืชเกษตรทั้งไม้ผลและพืชไร่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ช้างป่าออกนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เข้าไปหากินในพื้นที่เกษตรกรรมของคนในชุมชน และมีแนวโน้มที่ช้างป่าจะอยู่ประจำนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จึงกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าที่มีความรุนแรงขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนขาดขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพเนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นข้าว อ้อย สับปะรด มันสำปะหลัง หรือไม้ผลอื่นๆ ถูกช้างป่าเข้ามาทำลายก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของคนในชุมชนที่ได้รับการเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้วยมีจุดเด่นด้านความเข้มแข็งของชุมชนอีสานบูรพา คือ มีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดของคนพื้นถิ่นภาคอีสานที่เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจและสร้างความรักสามัคคีในชุมชนที่เป็นจุดแข็ง ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีบุญประทายข้าว ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 การสร้างป่าชุมชนที่ทุกคนร่วมอนุรักษ์โดยกำหนดให้มีการทำบุญป่าชุมชน ด้วยการบวชป่า ทุกวันที่ 16 ธันวาคมของทุกปี มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ มีจุดชมวิวธรรมชาติ มีกิจกรรมปลูกป่าแบบธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการสร้างฝายมีชีวิต และมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เป็นลักษณะก้อนหินทับซ้อนกัน แต่สามารถโยกให้ขยับได้ โดยไม่หล่นเรียกว่า ผาหินโยก ซึ่งอยู่ในเขตป่าชุมชนของหมู่บ้าน กรมการพัฒนาชุมชน โดยจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงได้สนับสนุนกิจกรรมโครงการในการปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีคิดในการประกอบอาชีพที่มุ่งเน้นการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ และการสร้างอาชีพสร้างรายได้ ทดแทนการทำเกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า โดยใช้หลักการเปลี่ยนจากที่ชาวบ้านเคยผลิตสินค้าออกไปขายให้เขา เอาวิถีชีวิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการ เป็นการพัฒนาแบบระเบิดจากภายใน สนับสนุนให้คนในท้องถิ่นลุกขึ้นมาพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง ดึงอัตลักษณ์ชุมชนตั้งเดิมที่เน้นความเรียบง่าย ซึ่งดำเนินมาหลายชั่วอายุคนมาสร้างเสน่ห์ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ พร้อมมีสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนติดไม้ติดมือกลับบ้านไปด้วย จนเกิดมี กลุ่มอาชีพทอผ้า กลุ่มแปรรูปอาหาร ชมรมสมุนไพร กลุ่มแปรรูปข้าวปลอดสาร มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ไว้สำหรับต้อนรับและจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ไก่อบผาหินโยก ข้าวเกรียบเห็ด น้ำหมักสมุนไพร ผักสวนครัว น้ำดื่มสมุนไพร เครื่องจักสาน ผ้าทอลายผ้าขาวม้า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายกระเป๋าจากผ้าขาวม้า

มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น จุดชมวิวปลูกป่าธรรมชาติ ผาหินโยก ฝายมีชีวิต และมีกลุ่มเลี้ยงโคสวย ควายงาม ในชุมชน

3. หน่วยงานมีนโยบายการมีส่วนร่วมอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหา/สร้างโอกาส/วางฐานรากการพัฒนาการสร้างการมีส่วนร่วม

จังหวัดฉะเชิงเทรามีการบูรณาการให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคน และทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย กรมการพัฒนาชุมชน กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยผ่านหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค ร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในชุมชน ดังนี้

1. การปรับทัศนคติของคนในชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติวิธี คือ

1.1 หยุดการใช้ความรุนแรงในพื้นที่โดยการให้ความรู้ เช่น การขับไล่ด้วยการใช้เสียงดัง ด้วยปืน ระเบิด การใช้กระแสไฟฟ้า ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แต่ยิ่งเป็นการก่อให้เกิดการต่อต้านและต่อสู่อย่างรุนแรงเพิ่มมากขึ้น คือ การทำร้ายประชาชนในพื้นที่ การทำลายพืชผล

1.2 การสร้างแนวป้องกันช้างออกนอกพื้นที่ เช่น การสร้างรั้วกันช้าง คูกันช้าง ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่เกิดความยั่งยืนและต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง

2. การสร้างแหล่งน้ำและแหล่งอาหาร

2.1 การสร้างฝายมีชีวิต ที่เป็นพื้นฐานของการสร้างแหล่งน้ำที่เป็นต้นทุนในการสร้างงาน สร้างอาชีพของประชาชนในพื้นที่เป็นการบริหารจัดการพื้นที่ให้มีการบริหารจัดการน้ำให้มีเพียงพอในการใช้ประโยชน์ และส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ซึ่งวิธีการนี้เป็นการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการสร้างฝายมีชีวิตเพื่อกักเก็บน้ำ/เป็นแหล่งอาหารธรรมชาติ./ช้างป่ามีแหล่งน้ำได้อยู่อาศัย

2.2 การสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กและทุ่งหญ้าสำหรับช้างและสัตว์ป่า

3. การสร้างอาชีพในชุมชนที่เหมาะสมสามารถอยู่ร่วมกับช้างป่าได้ คือ

3.1 ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เลี้ยงโค กระบือ เนื่องจากโค กระบือ กินอาหารประเภทหญ้า ซึ่งช้างก็สามารถกินหญ้าได้เช่นกันจึงสามารถอยู่ในบริเวณใกล้ๆ กันได้โดยไม่มีการทำร้ายกัน

3.2 ส่งเสริมการปลูกหญ้าอาหารโค กระบือ ซึ่งเป็นการสร้างแหล่งอาหารสำหรับช้างที่หากินอยู่ใกล้ๆ บริเวณชุมชนนั้นด้วย

3.3 ส่งเสริมการเลี้ยงเป็ด/ไก่ เพื่อเป็นอาหารและแปรรูปเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน

3.4 ส่งเสริมการปลูกพืชที่ไม่ใช่อาหารของช้างให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านชุมชน เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ ชะอม เพื่อให้เกิดเป็นรายได้เสริม

3.5 การจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้าขึ้นในชุมชน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์บางส่วน รวมถึงองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงความต้องการของตลาด

3.6 การส่งเสริมด้านการตลาด คือการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการผลิตและจำหน่ายผ้าชนิดต่าง ๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน และพัฒนาต่อยอดให้ผลิตตามความต้องการตลาด

4. การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.1 ท่องเที่ยวชมป่าชุมชน ชมผาหินโยก จุดชมวิว ร่วมปลูกป่าแบบธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฝายมีชีวิต จุดชมช้าง และสัตว์ป่า

4.2 ชมวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น อีสานบูรพา นวดแผนไทย เรียนรู้การใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

4.3 ฝึกทอผ้าขาวม้าด้วยกี่มือ

4.4 ซื้อของฝากของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.5 รับประทานอาหารเมนูพื้นถิ่น เช่น ไก่อบผาหินโยก (ไก่สามสายพันธุ์อบสมุนไพร) น้ำดื่มสมุนไพร

4.6 ที่พักแบบโฮมสเตย์

4. หน่วยงานมีการดำเนินการอย่างไรเพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (อธิบายในประเด็นต่อไปนี้ 1) การสื่อสารถ่ายทอดนโยบาย 2) การสร้างวัฒนธรรม 3) การกำหนดผู้รับผิดชอบ ระบบติดตามประเมินผล 4) การจัดสรรทรัพยากรที่สำคัญอย่างเพียงพอให้สอดคล้องกับภารกิจ)

กรมการพัฒนาชุมชน กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้จังหวัดและอำเภอดำเนินการตามกระบวนงาน 5 กระบวนงาน ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเตรียมความพร้อมการเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี (แหล่งทุน คณะกรรมการชุมชนฯ กฎกติกา) พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จัดทำแผนธุรกิจชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สร้างนักเล่าเรื่องชุมชน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวก ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริม/พัฒนาเสน่ห์ประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน

3. พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน พัฒนาสินค้าและบริหารชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี (ยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพิ่มมูลค่าขายได้ ออกแบบของฝากของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว สินค้าวัฒนธรรมและอาหาร) ออกแบบตราสัญลักษณ์และสโลแกนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

4. เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ การออกแบบและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองหลัก และเมืองรอง

5. ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ Online Offline Platform การเปิดตัวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

จากกระบวนงานดังกล่าว ได้ส่งเสริมให้บ้านเนินน้อย หมู่ที่ 20 เกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร จัดการชุมชน OTOP นวัตวิถี ภายใต้คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำโดยนายทองพูน คุชิตา ประกอบด้วย 1) ดำเนินการจัดทำกฎชุมชน OTOP นวัตวิถี ซึ่งถือเป็นกรอบปฏิบัติในชุมชน 2) การรวมกลุ่มอาชีพ/กลุ่ม OTOP เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มอิฐประสาน ชมรมสมุนไพร เพื่อส่งเสริมให้มีอาชีพและรายได้ให้แก่คนในชุมชนที่เหมาะสมกับองค์ความรู้ และเป็นอาชีพที่หลีกเลี่ยงการกระทบกับปัญหาผลกระทบจากช้างป่า 3) เตรียมพร้อมผู้ประกอบการ พัฒนาและบริการข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวค้นหาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 4) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างนักเล่าเรื่อง การเป็นเจ้าบ้านที่ดี 5) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกท่องเที่ยวชมป่าชุมชน ชมผาหินโยก จุดชมวิว ร่วมปลูกป่าแบบธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ฝายมีชีวิต จุดชมช้าง และสัตว์ป่า มีที่พักแบบโฮมสเตย์ 6) พัฒนาเสน่ห์ประเพณี วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชน ด้วยการพื้นฟูวัฒนธรรมสู่ขวัญ การแสดงวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสานรำเซิ้ง